

**EDUKACIJA - SEMINAR
SINDIKATA METALACA FEDERACIJE BIH,
15. NOVEMBAR 2023. GODINE**

PRIMJENA ZAKONA O ZAŠTITI NA RADU

ERNIS IMAMOVIĆ, dipl.pravnik, mr. sc.

Uvod

U Federaciji Bosne i Hercegovine je dana 07.11.2020. godine, stupio na snagu Zakon o zaštiti na radu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 79/20), kojim su, između ostalog, uređena prava, obaveze i odgovornosti poslodavaca i radnika u vezi sa provođenjem i poboljšanjem sigurnosti i zaštite zdravlja radnika na radu.

Usklađivanje općih akata poslodavca sa odredbama Zakona o zaštiti na radu

- Odredbom člana 87. Zakona o zaštiti na radu propisano je da su poslodavci dužni da usklade opće akte sa odredbama ovog zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona. Navedena obaveza je propisana iz razloga što su poslodavci u skladu sa prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu, sva pitanja koja se odnose na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu uređivali općim aktima, te se pretpostavlja da su u momentu stupanja na snagu novog Zakona o zaštiti na radu imali donesene opće akte za koje je propisana potreba usklađivanja sa odredbama navedenog zakona.

Pravilnik o zaštiti na radu

- Osnovne odredbe (organizacija poslova zaštite na radu, ko ima pravo na sigurnost i zaštitu na radu, uloga sindikata i dr.),
- Organizacija provođenja zaštite na radu (ko je odgovoran za provođenje zaštite na radu kod poslodavca, uvjeti za obavljanje poslova zaštite na radu kod poslodavca, način obavljanja poslova zaštite na radu i dr.),
- Opća pravila i mjere zaštite na radu (načela prevencije, uvjeti za radne prostorije, upotreba sredstava za radi i radne opreme i dr.),
- Obaveze poslodavca (zdravstveni pregledi, osposobljavanje radnika, evidencije iz oblasti zaštite na radu i dr.),
- Prava obaveze i odgovornosti zaposlenika kod poslodavca (obaveze zaposlenika, imenovanje povjerenika za zaštitu na radu i dr.),
- Prijelazne i završne odredbe.

Šta je osnov za donošenje internog akta za zaštitu na radu?

- Osnov za izradu internog akta o zaštiti na radu kod poslodavca je akt o procjeni rizika.
- Dakle, prije donošenja internog akta o zaštiti na radu poslodavac će biti u obavezi da provede postupak procjene rizika na svakom radnom mjestu i mjestu rada u radnoj okolini. Procjena rizika predstavlja jedan od vidova načela prevencije na kojem se zasniva ovaj zakon, kao i svi moderni zakoni iz ove oblasti koji su usklađeni sa zakonodavstvom Europske unije. Naime, obaveza procjene rizika proizlazi iz Direktive, a pri tome je i Europska agencija za javno zdravlje u Luksemburgu utvrdila smjernice Europske unije za procjenu rizika, koje predstavljaju osnov za utvrđivanje načina i postupka procjene rizika u nacionalnim zakonodavstvima. Smjernice za procjenu rizika Europske unije, Agencije za javno zdravlje i sigurnost na radu u Luksemburgu, ISBN 92-827-4278-4

Interni akt o zaštiti na radu

- Svi poslodavci, bez obzira na djelatnost i broj radnika, u skladu sa ovim zakonom će biti obavezni da imaju interni akt o zaštiti na radu.
- Ukoliko je kod poslodavca zaposlen radnik za zaštitu na radu on ima obavezu da izradi prijedlog internog akta o zaštiti na radu.
- Prilikom izrade internog akta o zaštiti na radu poslodavac će biti u obavezi da konsultuje povjerenika za zaštitu na radu, kao predstavnika radnika koji ima posebna ovlaštenja kada su u pitanju poslovi zaštite na radu, a koja su utvrđena ovim zakonom.
- Predmet internog akta o zaštiti na radu je organizacija provođenja zaštite na radu, pravila prevencije i zaštite, te se istim utvrđuju poslovi sa povećanim rizikom, poslovi na kojima se provodi mjera skraćivanja radnog vremena, zdravstveno stanje radnika koji rade na poslovima sa povećanim rizikom, i drugih radnika, sredstva i oprema lične zaštite koja pripadaju radniku, te prava, obaveze i odgovornosti radnika za zaštitu na radu i drugih radnika u ovoj oblasti, kao i druga pitanja od značaja za sigurnost i zaštitu zdravlja na radu.

Sadržaj internog akta o zaštiti na radu

- Organizovanje poslova zaštite na radu
- Opća pravila i mjere zaštite na radu
- Obaveza osiguranja preventivnih mjera
- Načela u provođenju mjera zaštite na radu
- Obaveze poslodavaca
- Obaveze ispitivanja radne okoline i u vezi sa upotrebom opasnih materija na radu
- Obaveze poslodavca u slučaju ozbiljne i neposredne opasnosti
- Osiguranje pristupa radnom mjestu sa povećanim rizikom
- Sredstva i oprema lične zaštite
- Radnik za zaštitu na radu i dr.

Radnik za zaštitu na radu

Poslodavac kod kojeg postoje poslovi sa povećanim rizikom određuje jednog ili više radnika koji će obavljati poslove vezane za sprječavanje rizika na radu i zaštitu zdravlja radnika.

Poslodavac je dužan radniku za zaštitu na radu osigurati uvjete za rad, potrebnu opremu i pomoć drugog stručnog osoblja, kao i sredstva za obavljanje i organizovanje preventivnih i zaštitnih mjera.

Radnik za zaštitu na radu ne može biti doveden u nepovoljniji položaj zbog poslova koje obavlja u cilju sprječavanja rizika na radu i zaštite zdravlja radnika.

Radnik za zaštitu na radu mora biti odgovarajuće osposobljen i imati položen stručni ispit koji se odnosi na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu (u daljnjem tekstu: stručni ispit) u skladu sa ovim zakonom.

Obaveze radnika za zaštitu na radu

Obaveze radnika za zaštitu na radu su:

- učešće u izradi akta o procjeni rizika,
- izrada prijedloga internog akta o zaštiti na radu,
- izrada plana i programa mjera zaštite na radu,
- unutrašnji nadzor nad primjenom mjera zaštite na radu,
- stručna pomoć poslodavcu u provođenju i unaprjeđenju sigurnosti i zaštite zdravlja na radu,
- izrada uputstava za siguran rad,
- praćenje i organizovanje periodičnih pregleda sredstava za rad, sredstava i opreme lične zaštite,
- praćenje i organizovanje periodičnih pregleda hemijskih, fizičkih i bioloških štetnosti i mikroklima u radnoj okolini,
- priprema i organizovanje osposobljavanja radnika za siguran rad,
- praćenje stanja i izvještavanje poslodavca o povredama na radu, profesionalnim oboljenjima i bolestima u vezi sa radom i dr.

Koji su uvjeti koje moraju ispunjavati radnici za zaštitu na radu

Članom 5. Pravilnika o uvjetima koje moraju ispunjavati radnici za zaštitu na radu, programu, sadržaju, načinu i troškovima polaganja stručnog ispita, utvrđeni su uvjeti koje moraju ispunjavati radnici za zaštitu na radu, na način da poslove radnika za zaštitu na radu može obavljati lice koje ispunjava sljedeće uvjete:

- a) ima visoku stručnu spremu – VII stepen ili visoko obrazovanje prvog ciklusa Bolonjskog sistema studiranja (koje se vrednuje sa najmanje 180, odnosno 240 ECTS bodova) iz grupacije tehničkih, medicinskih i prirodnih nauka,**
- b) ima najmanje dvije godine radnog iskustva na poslovima iz oblasti zaštite na radu,**
i
- c) ima položen stručni ispit za obavljanje poslova radnika za zaštitu na radu.**

Izuzetno od stava (1) ovog člana, radnik koji kod poslodavca iz člana 4. stav (1) ovog pravilnika bude zatečen na obavljanju poslova radnika za zaštitu na radu u momentu stupanja na snagu ovog pravilnika, može nastaviti sa obavljanjem tih poslova ukoliko ima najmanje višu stručnu spremu – VI stepen tehničkog usmjerenja i najmanje pet godina radnog iskustva na poslovima zaštite na radu.

Broj radnika za zaštitu na radu kod poslodavaca kod kojeg postoje poslovi sa povećanim rizikom

- Članom 8. Pravilnika o načinu i uvjetima obavljanja poslova zaštite na radu kod poslodavca („Službene novine Federacije BiH“, broj: 34/21), **propisano je da broj radnika za zaštitu na radu kod poslodavaca kod kojeg postoje poslovi sa povećanim rizikom, zavisi od broja radnika, broja lokacija odvojenih radnih jedinica, opasnosti i rizika po zdravlje radnika koji su procjenom rizika utvrđeni na određenoj lokaciji, odnosno odvojenoj radnoj jedinici, s tim da je poslodavac dužan na toj lokaciji, odnosno odvojenoj radnoj jedinici odrediti najmanje jednog radnika za zaštitu na radu na svakih 300 radnika.**

Ko imenuje povjerenika za zaštitu na radu?

- Kod poslodavca koji zapošljava 30 ili više radnika, radnici biraju ili imenuju povjerenika za zaštitu na radu. Broj povjerenika, izbor i njihov mandat utvrđuju se u skladu sa propisom o vijeću zaposlenika, vodeći računa o zastupljenosti svih dijelova procesa rada.
- Pod uvjetima iz stava (1) ovog člana, povjerenika za zaštitu na radu imenuje sindikat, ukoliko povjerenika nisu izabrali radnici iz stava (1) ovog člana.
- Imenovani povjerenik za zaštitu na radu iz stava (2) ovog člana ima ista prava i obaveze kao i izabrani povjerenik radnika.
- Povjerenik za zaštitu na radu će biti izabran ili imenovan bez obzira na broj radnika ako to zahtijevaju uvjeti rada (povećana opasnost za sigurnost i zdravlje radnika, rad na izdvojenim mjestima i sl).
- Povjerenik za zaštitu na radu mora imati odgovarajuću stručnu spremu i radno iskustvo.

Koja su prava i dužnosti povjerenika za zaštitu na radu?

Povjerenik za zaštitu na radu ima pravo da:

- dobije informacije o uvjetima rada, analizama povreda na radu, profesionalnih oboljenja i bolesti vezanih za rad, nalazima i preporukama inspekcijskih organa,
- zahtijeva od poslodavca da preduzme odgovarajuće mjere i dostavi mu prijedloge za ublažavanje rizika i otklanjanja izvora opasnosti,
- informiše radnike o provođenju mjera zaštite na radu,
- zahtijeva inspekcijski pregled ako smatra da mjere koje je preduzeo poslodavac nisu primjerene cilju po kojem treba osigurati sigurne i zdrave uvjete rada i iznese svoja zapažanja u toku inspekcijskog pregleda,
- **prisustvuje inspekcijskim pregledima i/ili dostavi svoja zapažanja u toku inspekcijskih pregleda.**
- Za vrijeme obavljanja poslova utvrđenih ovim zakonom, povjerenik za zaštitu na radu iz reda zaposlenih ima pravo na naknadu plaće u visini plaće koju bi ostvario da je radio na poslovima za koje je zaključio ugovor o radu.
- Povjerenik za zaštitu na radu poslove utvrđene ovim zakonom može obavljati najviše šest sati sedmično.
- Poslodavac osigurava povjereniku za zaštitu na radu potrebna sredstva da može ostvarivati svoje funkcije koje proizilaze iz ovog zakona.
- Povjerenik za zaštitu na radu ne može biti doveden u nepovoljniji položaj u odnosu na druge radnike, zbog svojih poslova vezanih za sigurnost i zaštitu zdravlja na radu.

Procijena rizika za svako radno mjesto i utvrđivanje poslova sa povećanim rizikom

Poslovi sa povećanim rizikom su zapravo poslovi sa posebnim uslovima rada iz starog Zakona o zaštiti na radu iz 1990. godine;

Poslovi sa povećanim rizikom utvrđuju se internim aktom o zaštiti na radu, na osnovu akta o procjeni rizika;

Poslovima sa povećanim rizikom smatraju se:

- **poslovi sa povećanim rizikom od povređivanja, nastanka profesionalnih oboljenja i oštećenja zdravlja radnika,**
- **poslovi sa specifičnim zahtjevima koji, u cilju sigurnog i uspješnog rada uvjetuju posebne zdravstvene i psihofizičke sposobnosti radnika na tim radnim mjestima,**
- **poslovi na kojima, nakon primjene svih tehnički priznatih metoda za smanjenje rizika, postoji preostali rizik za neke radnike.**

Šta sadrži akt o procjeni rizika?

Akt o procjeni rizika sadrži, naročito:

- podatke o datumu podnošenja zahtjeva poslodavca za provođenje postupka procjene rizika upućenog ovlaštenoj organizaciji, te o datumu izrade akta o procjeni rizika,
- opće podatke o poslodavcu,
- opis tehničko-tehnološkog i radnog procesa, opis sredstava rada i opis sredstava i opreme lične zaštite,
- analizu organizacije rada,
- utvrđivanje opasnosti i štetnosti na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini,
- procjenjivanje rizika u odnosu na opasnosti i štetnosti,
- utvrđivanje načina i mjera za otklanjanje, smanjenje ili sprječavanje rizika,
- zaključak,
- izmjene i dopune akta o procjeni rizika.

Koji su mogući nivoi rizika koji mogu biti procijenjeni?

Procjenjivanje rizika vrši se u skladu s Matricom procjene rizika prema općim kriterijima nivoa rizika (vjerovatnost, posljedica), koja je propisana na obrascu broj 1. ovih pravila i čini njegov sastavni dio.

Rizik se procjenjuje kao:

- beznačajan rizik,
- rizik koji je prihvatljiv,
- srednje veliki rizik,
- veliki rizik,
- vrlo veliki rizik.

Na osnovu procijenjenog rizika, vrši se utvrđivanje radnih mjesta sa povećanim rizikom, odnosno onih radnih mjesta na kojim i pored potpuno ili djelimično primijenjenih mjera zaštite na radu, postoje okolnosti koje mogu da ugroze sigurnost i zdravlje radnika.

PRAVILNIK O SADRŽAJU I NAČINU PODNOŠENJA IZVJEŠTAJA O POVREDI NA RADU I PROFESIONALNOM OBOLJENJU

- Pravilnikom o sadržaju i načinu podnošenja izvještaja o povredi na radu i profesionalnom oboljenju koji je donio federalni ministar rada i socijalne politike u saradnji sa federalnim ministrom zdravstva propisan je sadržaj i način podnošenja izvještaja o povredi na radu koja se dogodi i profesionalnom oboljenju koje nastane na radnom mjestu.

(„Službene novine Federacije BiH“, broj: 9/23)

Hvala na pažnji!